

О.І. Матковський¹, І.М. Наушко²

¹ Львівський національний університет імені Івана Франка
79005, м. Львів, Україна, вул. Грушевського, 4
E-mail: mineral@franko.lviv.ua

² Інститут геології і геохімії горючих копалин НАН України
79060, м. Львів, Україна, вул. Наукова, 3-а
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

ЮЛІАН МЕДВЕДСЬКИЙ – ПЕРШИЙ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ ГЕОЛОГ І ПЕРШИЙ РЕКТОР-УКРАЇНЕЦЬ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ (до 100-річчя від дня смерті)

7 січня 2018 виповнилось 100 років від дня смерті першого західноукраїнського геолога Юліана Медведського (Медвецький, Недзведський, Julian Niedzwiedzki) (28.10.1845—07.01.1918) — видатного вченого і педагога в галузі геології, мінералогії і петрографії, організатора видавничої справи і громадського діяча, першого ректора Львівської політехніки. Його поховано у Львові, на знаменитому Личаківському цвинтарі.

Ключові слова: Медведський (Медвецький, Недзведський, Julian Niedzwiedzki), Львівська політехніка.

7 січня 2018 р. минуло 100 років від дня смерті нашого земляка Юліана Медведського (28.10.1845—07.01.1918) — видатного науковця і педагога в галузі геології, мінералогії та петрографії, організатора видавничої справи і громадського діяча, першого західноукраїнського геолога, учня знаменитих Е. Зюса і Г. Чермака, та першого ректора-українця Львівської політехніки. Його діяльність висвітлено в низці публікацій [1—10], серед яких цікава стаття Ренати Самотий, що опублікована у 2008 р. в майже невідомому геологам виданні "Вісник Львівського національного університету. Серія книгознавство" [7]. Саме в цій публікації згадано про першого ректора-українця Львівської політехніки Ю. Медведського за даними короткого інформаційного подання К. Студинського [8]. Рената Самотий досить детально схарактеризувала науково-технічну, видавничу, громадську діяльність вченого та педагога.

Народився Ю. Медведський у м. Перемишль (нині м. Пшемисль, Польща). Після закінчення гімназії навчався на природничому факуль-

теті Віденського університету. У 1870—1873 рр. працював у Державному геологічному управлінні у Відні. 1873 року його запросили на посаду професора та завідувача кафедри мінералогії і геології Царсько-королівської технічної академії (згодом Політехнічної школи) у Львові (нині Національний університет "Львівська політехніка" *), де вчений працював до кінця життя. З 1882 р. він працював також на кафедрі мінералогії Львівського університету, а в 1887—1889 рр. очолював її.

Ю. Медведського тричі обирали ректором Політехнічної школи (1879—1880, 1884—1885, 1887—1888), чотири рази — деканом хіміко-технологічного факультету.

У Політехніці він організував геологічну лабораторію та за 35 років зібрав колекцію з кількох десятків тисяч зразків мінералів, яка наповнила Геолого-мінералогічний музей,

* Указом Президента України № 1059/2000 (від 11.09.2000) Університет "Львівська політехніка" перейменовано у Національний університет "Львівська політехніка" (впродовж своєї славної історії (1816—2018) через різні обставини 14 разів змінював власну назву).

Юліян Медведський (1845—1918)

заснований ним 1873 р. За рівнем систематизації та кількістю зразків це на той час був один із найкращих в Європі музеїв [1, 7, 9]. 1963 року цей музей разом з нафтовим факультетом Львівського політехнічного інституту був переведений до Станіслава (нині м. Івано-Франківськ).

На жаль, унікальна колекція порід і мінералів музею частково була втрачена під час безвідповідального перевезення, що зумовило протести й апеляції преси та геологів, зокрема професорів Л. Ткачука, М. Ладиженського, В. Кузнецова, інших відомих вчених [1]. Нині Геологічний музей є підрозділом Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу. Особливу його цінність становить мінералогічна колекція, яка 2007 р. отримала статус національного надбання держави. До укладання цієї колекції найбільше доклав хисту й зусиль Ю. Медведський, який організував численні геологічні експедиції в Польщі, Німеччині, Росії, Румунії, Англії, Італії.

Значним є науково-видавничий доробок Ю. Медведського. Він — автор понад 60 друкованих праць, серед яких три навчальні видання з основних дисциплін, підготовані ним під час керування кафедрою. Зокрема, опублікував підручники з мінералогії — три видання (1906, 1908, 1909); петрографії — три видання (1898, 1903, 1909); геології — три частини (1904—1906).

Наукові праці Ю. Медведського стосувалися питань мінералогії, петрографії та геології, їх друкували в різних виданнях. Серед них першість посідає журнал "Космос", який видавало Польське геологічне товариство ім. Николая Коперника, засновником і довголітнім (14 ро-

ків) головою якого був Ю. Медведський. Він брав активну участь у роботі видавничої ради. Його співпраця в журналі "Космос" розпочалася з першого річника. Вчений входив до редакції журналу, на сторінках якого вів кілька рубрик. Зокрема, у рубриці *Pismiennictwo* виступав з оглядами та рецензіями нових книжок і часописів у галузі природничих наук, які надходили до товариства. В цьому журналі Ю. Медведський започаткував рубрику "Наукова хроніка", де подавав відомості про відкриття, події, новини європейської науки. Протягом 1889—1895 рр. він був автором 16 рецензій на книги і статті.

У цьому журналі побачили світ праці про корисні копалини Карпат, Прикарпаття та Полісся, зокрема, про поклади калійних солей Калуша, про галеніт і цинкову обманку Трускавця, віваніт із Білків, бурштин Львова, поклади нафти в Карпатському регіоні, геологічну будову соляних відкладів Велички та Бохні, про сірку з Бохні та Свашовиці. Вчений виконав мінералого-петрографічний опис зразків вивержених порід, привезених 1866 року з Арабського півострова віденською астрономічною експедицією, дослідження рідкісного мінералу арсену—льолінгіту і псевдоморфоз хлориту по гранату у вуглистих сланцях вугільного басейну Муравської Опави. 1888 року опубліковано його цікаву працю "Про сутність кристалів", в якій він зауважив, що кристалографія як наука повинна існувати окремо від мінералогії та мати статус окремої фундаментальної науки [3, 9]. Із 33 статей, опублікованих протягом 1876—1899 рр., більшість присвячена геологічним і палеонтологічним дослідженням Прикарпаття.

Деякі праці Ю. Медведського надруковано також у журналах Кракова і Відня та в періодичних виданнях Австро-Угорщини. Зокрема, видавничу підтримку йому надавала Академія наук, дійсним членом якої він був. Його статті опубліковані в збірниках праць математично-природничої секції (*Bulletin de Akademie des sciences de Crazovie classe oes science mathimat at nature*) польською та, частіше, німецькою мовами. У 1893 р. вченого запросили до редакційного комітету Геологічного атласу Галичини (*Atlas geologiczny Galicji*).

Досить активною була громадська діяльність Ю. Медведського. Він був членом товариства "Просвіта" та Наукового товариства ім. Шевченка (НТШ). Як дійсний член НТШ, тісно

співпрацював з ним, а наприкінці життя подарував бібліотеці 2000 томів книг [4], а Львівському товариству "Просвіта" — всі свої заощадження. Зокрема, 150 тисяч австрійських крон учений заповів на розбудову українських шкіл, студентських бурс, стипендій для незабезпечених студентів [1]. Він підтримував Товариство українських студентів Політехніки "Основа", подарував його бібліотеці багато книг. Був засновником Мінералогічного музею Політехнічної школи, який вважався тоді найкращим; на збірки музею витратив близько 100 тис. крон з власної кишені. Ю. Медведський (у польських спеціалізованих виданнях і енциклопедіях фігурує як "Niedziedzki") був членом наукових товариств Росії та Австро-Угорщини, його обрали дійсним членом Краківської Академії наук та членом-кореспондентом Віденського геологічного закладу. 1908 року йому було присуджено почесне звання доктора *Re-*

rum Technicarum Honoris Causa і титул почесного професора Політехнічної школи.

Від колег Юліана Медведського на одній із урочистостей пролунали такі теплі слова про нього: "Він є для нас взірцем учительського завзяття..., як ніхто інший. На засіданнях він дивує нас своїм молодечим запалом..., а також вміє бути..., найсердечнішим товаришем і одностайно визнаний за... цементуючий центр нашого товариства. Такі дари нечасто притаманні лише одній людині. Вони роблять Юліана Медведського перлиною нашої Політехніки".

Таким Юліан Медведський запам'ятовується сучасникам, таким відійшов у Вічність у Львові на сімдесят четвертому році життя. Його поховано на знаменитому Личаківському цвинтарі. Згодом могилу було втрачено. 1993 року її відновили та освятили, а 2005 року — встановили пам'ятник: "... від вдячних політехніків".

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко Г., Забігайло В., Гаврилишин В., Колодій В., Сенковський Ю. Професор Юліан Медведський (до 150-річчя від дня народження) // Геологія і геохімія горючих копалин. — 1995. — № 3—4. — С. 131—133.
2. Бойко Г.Ю., Лещух Р.Й., Свинко Й.М. Видатний український геолог Юліан Медведський (до 90-річчя від дня смерті) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. геол. — 2007. — Вип. 21. — С. 194—199.
3. Вульчин Е.И. Выдающийся украинский минералог и геолог Юлиан Медведский (Недведский) (к 50-летию со дня смерти) // Минерал. сб. — 1963. — № 22, вып. 3. — С. 329—332.
4. Лев В. Сто років праці для науки і нації: коротка історія Наукового товариства ім. Шевченка. — Нью-Йорк : ТНШ в ЗДА, 1972. — С. 15.
5. Лещух Р., Свинко Й. Перший західно-український геолог Юліан Медведський (до 95-річчя від дня смерті) // Палеонтолог. зб. — 2013. — № 45. — С. 129—136.
6. Матковський О., Білоніжка П., Скакун Л., Сливко Є. Кафедра мінералогії Львівського національного університету імені Івана Франка (1864—2004). — Львів : ВЦ Львів. ун-ту, 2004. — 135 с.
7. Самотій Р. Науково-видавничі досягнення українських учених Львівської Політехніки (середина XIX — початок XX ст.) // Вісн. Львів. ун-ту. Сер. книгознав. — 2008. — Вип. 3. — С. 209—218.
8. Студинський К. Юліан Недзведзкий // Ілюстративний календар товариства "Просвіта" з літературним збірником на переступний рік 1920. — Львів, 1919. — С. 320—322.
9. Шендеровський В. Нехай не гасне світ науки. — Київ : Простір, 2017. — 336 с.
10. *Niedziedzki J.* Spis prac // *Kosmos*, 1918. — S. 17—19 (Bibliografia geologiczna Polski). — Wczaszawa : Wydawnictwo P.I.G., 1921. — 67 s.

Надійшла 30.10.2018

REFERENCES

1. Boyko, H., Zabihaylo, V., Havrylyshyn, V., Kolodiy, V. and Senkovskiy, Yu. (1995), *Geology and geochemistry of coal-bearing basins*, No. 3-4, Lviv, UA, pp. 131-133.
2. Boyko, H.Yu., Leshchukh, R.Y. and Svyenko, Y.M. (2007), *Visnyk Lviv. Univ., Ser. heol.*, Vyp. 21, Lviv, UA, pp. 194-199.
3. Vulchyn, E.I. (1963), *Mineral. zb.*, No. 22, Vyp. 3, Lviv, UA, pp. 329-332.
4. Lev, V. (1972), *Sto rokov pratsi dlya nauky i natsiyi: korotka istoriya Naukovoho tovarystva im. Shevchenka*, Nauk. tov-vo Shevchenka v ZDA press, N.Y., p. 15.
5. Leshchukh, R. and Svyenko, Y. (2013), *Paleontolog. zb.*, No. 45, Lviv, UA, pp. 129-136.
6. Matkovskiy, O., Bilonizhka, P., Skakun, L. and Slyvko, Ye. (2004), *Kafedra mineralohiyi Lvivskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Franka (1864-2004)*, Vydavnych. Tsentrv Lviv. Univ., Lviv, UA, 135 p.
7. Samotiy, R. (2008), *Visnyk Lviv. Univ., Ser. knyhoznnav.*, Vyp. 3, Lviv, UA, pp. 209-218.
8. Studynskiy, K. (1919), *Yuliyana Nedzvedzkyi, Ilyustratyvnyi kalendar tovarystva "Prosvita" z liter. zb. na perestupnyi rik 1920*, Lviv press, Lviv, UA, pp. 320-322.

9. Shenderovskiy, V. (2017), *Nekhay ne hasne svit nauky*, Prostir press, Kyiv, UA, 336 p.
10. Niedzwiedzki, J. (1918), *Spis prac*, Kosmos, pp. 17-19, *Bibliografia geologiczna Polski*, Wydawnictwo P.I.G., Wczzawa, 1921, 67 p.

Received 30.10.2018

*О.И. Матковский*¹, *И.М. Наумко*²

¹ Львовский национальный университет имени Ивана Франко
79005, г. Львов, Украина, ул. Грушевского, 4
E-mail: mineral@franko.lviv.ua

² Институт геологии и геохимии горючих ископаемых НАН Украины
79060, г. Львов, Украина, ул. Наукова, 3-а
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

**ЮЛИАН МЕДВЕДСКИЙ — ПЕРВЫЙ ЗАПАДНО-УКРАИНСКИЙ ГЕОЛОГ
И ПЕРВЫЙ РЕКТОР-УКРАИНЕЦ ЛЬВОВСКОЙ ПОЛИТЕХНИКИ
(к 100-летию со дня смерти)**

7 января 2018 исполнилось 100 лет со дня смерти первого западно-украинского геолога Юлиана Медведского (Медвецкий, Недзведский, Julian Niedzwiedzki) (28.10.1845—07.01.1918) — выдающегося ученого и педагога в области геологии, минералогии и петрографии, организатора издательского дела и общественного деятеля, первого ректора Львовской политехники. Он похоронен во Львове, на знаменитом Лычакивском кладбище.

Ключевые слова: Медведский (Медвецкий, Недзведский, Julian Niedzwiedzki), Львовская политехника.

*O.I. Matkovskiy*¹, *I.M. Naumko*²

¹ Ivan Franko Lviv National University
4, Hryshevsky Str., Lviv, Ukraine, 79005
E-mail: mineral@franko.lviv.ua

² Institute of Geology and Geochemistry of Combustible
Minerals of the NAS of Ukraine
3-a, Naukova Str., Lviv, Ukraine, 79060
E-mail: igggk@mail.lviv.ua

**JULIAN MEDVEDSKY IS THE FIRST WEST
UKRAINIAN GEOLOGIST AND THE FIRST UKRAINIAN RECTOR
OF THE LVIV POLYTECHNIC (to the 100th obituary)**

January 7, 2018 is the 100th anniversary of the death of the first West Ukrainian geologist Julian Medvedskiy (Julian Niedzwiedzki) (28.10.1845-07.01.1918), an outstanding scientist and educator in the field of geology, mineralogy and petrography, organizer of the publishing business and public figure, the first Rector of Lviv Polytechnic. He is buried in Lviv, on the famous Lychakiv cemetery.

Keywords: Medvedskiy (Julian Niedzwiedzki), Lviv Polytechnic.